

TREJSI
ŠEVALIJE

*Poslednji
begunac*

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Tracy Chevalier

THE LAST RUNAWAY

Copyright © 2013 by Tracy Chevalier

Translation Copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ovu knjigu posvećujem Kvekerskom kampu
Katoktin i koledžu Oberlin, mestima koja
su me oblikovala u mladosti.*

Horizont

NEĆE MOĆI DA SE VRATI. KAD JE ONOR Brajt iznenada obavestila svoju porodicu da će poći sa sestrom Grejs u Ameriku – kad je pregledala svoje stvari i zadržala samo ono najneophodnije, kad je podelila sve svoje pokrivače, kad se oprostila s ujacima, stričevima i tetkama, kad se izljubila s njihovom decom i unucima, kad je sela u kola koja će ih odvesti u Bridport, kad je uhvatila Grejs podruku pa su zajedno krenule uz rampu u Bristolu – sve to je radila s neizgovorenim mišlju u glavi: Mogu uvek da se vratim. No ispod tih reči skrivala se sumnja da će se, čim napusti englesko tlo, njen život zauvek izmeniti.

Pomisao na mogućnost povratka makar je uklonila žaoku iz njenih postupaka tokom sedmica pred polazak, kao što tajni sastojak sosa, prstohvat šećera, na primer,

ublažava njegovu kiselost. Omogućila joj je da sačuva spokoj i da se ne rasplače kao njena drugarica Bidi kad joj je Onor poklonila pokrivač koji je upravo dovršila, kolaž smeđih, žutih i bež rombova spojenih u osmokraku Vitlejemsku zvezdu prstenastim bodom i paperjastim porubom po kom je bila poznata. Zajednica ju je darivala potpisanim pokrivačem – svaki kvadrat načinio je i potpisao drugi prijatelj ili član porodice – a nije imala mesta za oba pokrivača u kovčegu. Potpisani pokrivač nije bio toliko dobro izrađen kao njen, ali, naravno, morala je da ga uzme. „Neka ovo ostane s tobom, da te na mene seća“, rekla je dok joj je uplakana drugarica gurala pokrivač nazad u ruke. „Napraviću ih ja još u Ohaju.“

Preskočivši misli o samom putovanju, Onor je pokušala da se usredsredi na kraj puta i daščaru koju je njen budući zet crtao u pismu Grejs iz Ohaja. „Čvrsta je to kuća, ako i nije kamena kao što si navikla“, napisao je Adam Koks. „Ovde se kuće ponajviše grade od drveta. Tek kad se porodica utemelji i verovatno se neće seliti, podiže se kuća od cigle.“

Kuća se nalazi na kraju Glavne ulice, na izlazu iz grada“, nastavio je. „Fejtvel je još malen, ima petnaest porodica Prijatelja, ali narašće, s pomoći Božjom. Radnja mog brata je u Oberlinu, većem gradu pet kilometara od Fejtvela. Nadamo se da će se preseliti kad Fejtvel naraste dovoljno za trgovinu tkaninama i odećom. Mi to ovde zovemo 'tekstilna roba'. Mnogo novih reči valja naučiti u Americi.“

Onor nije mogla da zamisli život u kući načinjenoj od drveta, koja brzo gori, lako se krivi, koja škripi, stenje i ne daje onaj osećaj trajnosti kao kamen i cigla.

Iako se trudila da svoje brige ograniči na život u drvenoj kući, nije uspevala da obuzda um; misli su joj stalno skretale na plovidbu *Pustolovom*, brodom koji će ih preneti preko Atlantika. Onor je poznavala brodove, kao i svaki žitelj Bridporta. Ponekad je išla s ocem u luku kada stigne pošiljka konoplje. Čak se penjala na brod i gledala mornare kako savijaju jedra, namotavaju užad i ribaju palubu, ali plovila nije nikad. Kad joj je bilo deset godina otac ih je poveo na jedan dan u obližnje seoce Ip, pa se s Grejs i braćom vozila čamcem. Grejs je uživala na vodi, oduševljeno je cičala, smejala se i pravila se da će pasti. Onor je pak stezala ogradu čamca dok su braća veslala i trudila se da ne deluje uplašeno zbog njihanja i neprijatnog čudnovatog osećanja da više nema čvrsto tlo pod nogama. Gledala je majku u tamnoj haljini i s belom kapom kako šeta tamo-amo po obali i čeka da joj se deca bezbedno vrate. Onor je od tada izbegavala vožnje čamcem.

Čula je priče o nemirnom moru, ali nadala se da će tu nevolju, kao i svaku drugu, savladati upornošću i strpljenjem. Ali nije bila rođeni moreplovac. Tako su joj mornari kazali. Možda je trebalo to da shvati još kada je u čamcu prvi put osetila vodu pod nogama. Kad su

napustili Bristol stajala je na palubi s Grejs i ostalima i gledala obale Somerseta i severnog Devona kako klize pored njih. Za druge putnike nestabilnost je bila zabavna novina, ali Onor je obuzimao sve veći nemir, na pokrete broda odgovarala je mrštenjem i zgrčenim ramenima, a duboko u utrobi osećala je težinu, kao da je progutala gvozdeni teg od pola kilograma. Opirala se koliko je mogla, ali dok je *Pustolov* prolazio pored ostrva Landi, stomak joj se najzad zgrčio i povratila je po palubi. Jedan mornar u prolazu nasmejao se. „Povraća, a tek smo izašli iz Bristolskog kanala!“, graknuo je. „Čekaj da izađemo na pučinu, *onda* ćeš videti šta je mučnina!“

Onor je povraćala sestri po ramenu, na ćebad, na pod njihove majušne kabine i u emajlirani umivaonik. Povraćala je i kad više nije imala šta da izbaci iz sebe, njeno telo je poput mađioničara stvaralo nešto ni iz čega. Posle napada mučnine nije se osećala nimalo bolje. Kad je brod izašao na otvoreni okean i počeo snažno da se valja na talasima, Onor je nastavila da povraća, ali sada se i Grejs razbolela, kao i mnogi drugi putnici, mada samo privremeno, dok se nisu privikli na novi ritam broda. Onor se nije navikla; mučnina ju je pratila svih mesec dana plovidbe.

Kad i nju samu nije mučila morska bolest, Grejs je negovala Onor, prala joj čaršave, praznila umivaonik, donosila joj čorbu i tvrde brodske biskvite, čitala joj Bibliju

ili knjige koje su ponele: *Mensfild park*, *Stara prodavnica retkosti*, *Martin Čazlvit*. Kako bi je razonodila, čavrljala je o Americi, pokušavajući da joj skrene misli sa sumorne sadašnjice na ono što ih čeka. „Šta bi radije videla, medveda ili vuka?“, upitala bi, pa bi sama odgovorila na svoje pitanje. „Medveda, mislim, jer vukovi su kao prerasli psi, a medved liči samo na sebe. Čime bi radije putovala, parobrodom ili vozom?“

Onor je zajejala pri pomisli na još jedan brod. „Da, vozom“, saglasila se Grejs. „Volela bih da postoji voz kojim bismo stigle iz Njujorka u Ohajo. Jednog dana takvog voza će i biti. Oh, Onor, zamisli: uskoro ćemo biti u Njujorku!“

Onor se namrštila, žaleći što i sama ne može da posmatra ovo putovanje kao veliku pustolovinu, kao što je Grejs očigledno mislila. Njena sestra uvek je bila najnemirnija u porodici, jedina uvek spremna da pođe s njihovim ocem kad je morao da putuje u Bristol, Portsmouth ili London. Čak je pristala da se uda za starijeg, dosadnog čoveka zato što će je taj brak izbaviti iz Bridporta. Grejs je poznavala petoricu braće Koks otkako su se pre nekoliko godina preselili iz Eksetera i otvorili prodavnicu tkanina, ali zainteresovala se za Adama tek kad je odlučio da se iseli u Ohajo. Njegov brat Metju već je živeo tamo, ali se razboleo, pa je njegova žena pisala Adamu moleći ga da se nađe bratu i pomogne im u poslu. Kad se Adam preselio u Ameriku, redovno se dopisivao s Grejs, a ona ga je opreznim nagoveštajima

navela da je pozove da mu se pridruži kao supruga u Ohaju, gde bi vodili radnju zajedno s Metjuom i Abigejl.

Porodicu Brajt iznenadio je Grejsin izbor; Onor je oduvek mislila da će se njena sestra udati za nekog živahnijeg. Ali Grejs se toliko radovala životu u Americi da joj uopšte nije smetala uzdržanost njenog budućeg muža.

Iako je bila strpljiva, možda i zbog griže savesti što je izložila sestru nedeljama morske bolesti, čak je i Grejs sve više nervirala sestrina uporna mučnina. Posle nekoliko dana više je nije nutkala da jede, pošto Onor nije mogla ništa zadržati u sebi duže od nekoliko minuta. Ostavljala ju je samu u kabini i odlazila da šeta po palubi, sedi, šije i ćereta s drugim putnicama.

Onor je pokušala da pođe s Grejs na Molitveni skup koji je organizovala šaćica drugih Prijatelja na brodu, ali dok je ćutke sedela s njima u maloj kabini, nije mogla da očisti svoj um od misli jer je strepela da će, ako to postigne, izgubiti ono malo samokontrole i isповraćati se pred svima. Uskoro su je ljuljanje broda i metež u stomaku naterali da izađe.

Tokom neprijatnog puta od Bristola do Njujorka, zgrčena kao crv na tesnom ležaju ili presamićena nad noćnom posudom, Onor se sećala majke kako s belom kapom na glavi stoji na šljunkovitoj plaži Ipa i pitala se zašto je uopšte ostavila bezbednost roditeljske kuće.

Znala je zašto: Grejs ju je zamolila, nadajući se da će joj novi život isceliti ranu na srcu. Onor je ostavio verenik i, mada nije bila pustolovnog duha kao Grejs,

pomisao na život u zajednici koja je sažaljeva navela ju je da pođe sa sestrom. Nikada nije bila nezadovoljna u Bridportu, ali kad ju je Semjuel razrešio veridbene obaveze, žudela je za odlaskom koliko i Grejs.

Sva odeća joj je zaudarala na kiselkasto meso i to nikakvim pranjem nije moglo da se ukloni. Onor je izbegavala ostale putnike, čak i sestru; nije mogla da podnese mešavinu gađenja i sažaljenja na njihovim licima. Našla je prostor između dva bureta u zavetrini palube i tu se uvukla tako da ne bude na putu zaposlenim mornarima i znatiželjnim putnicima, ali dovoljno blizu ograde da može da otrči i ispovraća se u vodu ne privlačeći ničiju pažnju. Radije je boravila na palubi, čak i po kiši i hladnoći, nego u tesnoj kabini s tvrdim ležajem od dasaka i zagušljivim smradom ćebadi. Ali prizor mora nije je privlačio – beskrajno nebo i more bili su sušta suprotnost zelenim brdima i živicama Dorseta. Dok su se ostali putnici zabavljali s divljenjem posmatrajući olujne oblake, duge i sunce koje pretvara vodu u srebro, jata delfina uz korito broda ili kitov rep, za Onor su jednoličnost i morska bolest umrtvili svako čuđenje koje bi možda osetila prema ovim tvorevinama prirode.

Kad se nije naginjala preko ograde, pokušavala je da skrene misli sa sopstvene bolne uzburkane utrobe baveći se ručnim radom. Kao poklon za putovanje njena majka je isekla šeme od papira i stotine šestouglova od žute i bež tkanine da Onor od njih načini rozete. Nadala se da će završiti čitav bakin baštenski pokrivač na brodu,

ali zbog ljuljanja palube nije mogla da uspostavi ravno-meran ritam neophodan za njene osobene uredne sitne šavove. Čak i jednostavni zadatak fircanja šestouglova za šeme, što je Onor prvo naučila da radi još kao devojčica, zahtevao je više usredsređenosti nego što su pokreti okeana dozvoljavali. Uskoro je shvatila da će tkanine s kojima radi biti zauvek umrljane mučninom, ili mislima o mučnini, što je bilo isto. Posle nekoliko dana pokušaja šivenja rozeta Onor je sačekala da nikoga ne bude u blizini, a onda je bacila šestouglove preko ograde – pripašće joj muka ako ikada ponovo vidi tu tkaninu. Bilo je to zapanjujuće traćenje skupocene tkanine, i znala je da je trebalo da je podeli s Grejs i drugim ženama na brodu, ali stidela se mirisa koji se u njoj zadržao i sopstvene slabosti. Gledajući krpice kako lepršaju na vodi i nestaju, Onor je osetila da joj se stomak primirio, makar na trenutak.

„Gledaj u horizont“, naredio joj je jedan mornar gledajući je kako povraća samu žuč. „Idi na pramac i gledaj kuda plovimo. Ne obraćaj pažnju na poskakivanje i trzaje, na ljuljanje i valjanje. Gledaj ono što se ne miče. Onda će ti se stomak smiriti.“

Onor je klimnula glavom iako je znala da joj to neće pomoći jer je već pokušala. Isprobala je sve što su joj predlagali: đumbir, vreli termofor na nogama, kesu leda na vrat. Sada je krajičkom oka posmatrala mornara, jer

nikada do tada nije izbliza videla crnca. U Bridportu nije bilo crnaca, a kad je jednom bila u Bristolu pored nje se provezao crni kočijaš, no nestao je pre nego što je stigla da ga pogleda kako valja. Posmatrala je mornarevu kožu; bila je boje kestena, mada gruba i išibana vetrom, a ne glatka i sjajna. Podsetila ju je na jabuku koja je dozrela do tamnocrvene boje na stablu dok su one oko nje ostale zelene. Naglasak mu je bio nejasan, odasvud i niotkuda.

I on je nju posmatrao. Možda nije video mnogo kvekera dosad, a možda ga je zanimalo kakvo joj je lice kad nije izobličeno od mučnine. Onorino čelo obično je bilo glatko, ukrašeno obrvama sličnim krilima iznad krupnih sivih očiju. No morska bolest joj je usekla bore tamo gde ih nije bilo i iscedila joj spokojnu lepotu iz crta.

„Nebo je toliko veliko da me plaši“, rekla je iznenađivši i samu sebe.

„Bolje se navikavaj na to. Tamo kuda si pošla sve je veliko. A zašto ideš u Ameriku? Hoćeš da nađeš muža? Englezi ti nisu dovoljno dobri, a?“

Ne, pomislila je Onor. Nisu. „Pratim sestru“, odgovorila je. „Ona se udaje za jednog čoveka u Ohaju.“

„U Ohaju!“, frknuo je mornar prezrivo. „Drž’ se ti obale, dušo. Ne idi nikuda gde ne možeš nanjušiti more, ja to stalno govorim. Zarobiće te one silne šumetine. E, evo ti nje opet.“ Odstupio je kad se Onor ponovo nagnula preko ograde.

Kapetan je rekao da *Pustolov* nikada nije ovako brzo i glatko prešao Atlantik. Ta izjava samo joj je pogoršala

muke. Posle trideset dana na brodu isteturala se, mršava kao kostur, na njujorški dok; činilo joj se da je povratila i samu svoju utrobu, i da je od nje ostala samo ljuštura. Užasnula se osetivši da se i kopno ljulja i trza koliko i brodska paluba, pa je povratila poslednji put.

Ako nije uspela da izdrži najudobniju plovidbu koju je Bog mogao da joj pruži, shvatila je tada, nikada neće uspeti da se vrati u Englesku. Kad je Grejs kleknula na dok i zahvalila Bogu što je stigla u Ameriku, Onor je zaplakala za Engleskom i svojim nekadašnjim životom. Između nje i njenog doma ležao je neumoljivi okean. Neće moći da se vrati.

*Hotel „Vila“
Hadson, Ohajo*

26. dan petog meseca 1850.

Dragi majko i oče, Vilijeme i Džordže,

S bolom u srcu moram da vam javim da je naša mila Grejs danas preminula. Bog ju je uzeo Sebi tako mladu, na samom pragu novog života u Americi.

Pišem vam iz hotela u Hadsonu u Ohaju, u kom je Grejs boravila tokom poslednjih dana svoje bolesti. Lekar je rekao da boluje od žute groznice, koja je očigledno mnogo rasprostranjenija u Americi nego u Engleskoj. Mogu samo da prihvatim njegovo mišljenje, pošto mi ta bolest i njeni znaci nisu poznati. Kao očevicu bolnog odlaska moje sestre, mogu samo reći da Dorset ima mnogo sreće što je pošteđen takvog užasa.

Već sam vam pisala o našem putovanju do Njujorka. Nadam se da ste primili moja pisma iz Njujorka i Filadelfije. Kada predajem pisma, nisam uvek sasvim uverena da će stići na odredište. U Njujorku smo promenile prvobitne planove za putovanje i odlučile da nastavimo u Filadelfiju i preko Pensilvanije za Ohajo kočijama a ne brodovima

duž reka i kanala Njujorka do jezera Iri i Klivlenda. Iako su mi mnogo govorili da se takvi brodovi umnogome razlikuju od brodova na moru, nisam mogla da podnesem pomisao na ponovnu plovidbu. Sada se plašim da je moj nedostatak hrabrosti stajao Grejs života, jer se možda ne bi zarazila groznicom da smo krenule brodom. Uz vaš oproštaj i Božje razumevanje, moram da živim s tom krivicom.

Osim blage i kratkotrajne morske bolesti, Grejs je vrlo dobro podnela plovidbu i put do Filadelfije, gde smo ostale kod Prijatelja čitavu sedmicu da se oporavimo od puta. U Filadelfiji smo otišle na skup u Ulici Arč. Nisam mogla ni da zamislim tako veliki skup – bilo je sigurno pet stotina Prijatelja u dvorani, dvadeset puta više nego u Bridportu. Drago mi je što je Grejs makar jednom bila na takvom Skupu.

Na putu do Ohaja postoji ustanovljena mreža prijatelja kod kojih se može odsesti u Pensilvaniji. Čitavim putem u velikim gradovima kao što su Herisburg i Pitsburg, a i u manjim naseljima, dočekivane smo dobrodošlicom, čak i kad su se kod Grejs pojavili prvi znaci žute groznice dva dana pošto smo napustile Herisburg. Bolest počinje jakom groznicom, drhtavicom i mučninom, kao i mnoga druga oboljenja, pa se u početku nisam mnogo brinula, osim što je Grejs bilo neudobno u raznim kočijama kojima smo putovale kroz Pensilvaniju.

Ostale smo dva-tri dana u Pitsburgu, gde se Grejs naizgled donekle oporavila, pa je zahtevala da nastavimo dalje. Žalim što sam je poslušala i nisam sledila sopstvene nagone, koji su mi govorili da joj treba još odmora, ali obe

smo želele da što pre stignemo u Fejtvel. Nažalost, groznica se vratila za dan, ali Grejs je sada povraćala nešto crno, a koža joj je požutela, što, sada znam, potvrđuje ovu bolest. Uz ogromne teškoće ubedila sam kočijaša da nas ne ostavi pored puta, nego da nas odveze za Hadson. Ostali putnici nisu nam dozvolili da sedimo unutra iz straha od zaraze, pa nas je kočijaš naterao da čučimo na prtljagu na krovu kočija. Bilo je vrlo nesigurno, ali ja sam naslonila Grejs na sebe i čvrsto je držala da ne padne.

U Hadsonu je izdržala samo jednu noć pre nego što ju je Bog pozvao kući. Veći deo noći bila je u bunitlu, ali sat-dva pre smrti nakratko se pribrala i mogla je da izrazi ljubav prema svakome od vas. Ja bih više volela da smo je položili na večni počinak u Fejtvelu, među Prijateljima, ali već danas je sahranjena ovde u Hadsonu jer se svi plaše širenja zaraze.

Pošto sam tako blizu Fejtvela, odlučila sam da nastavim dalje. Fejtvel je svega šezdesetak kilometara zapadno od Hadsona, što nije ništa posle osamsto kilometara prevaljenih od Njujorka i više hiljada preko okeana. Boli me što je Grejs stigla tako blizu novog doma, a nije ga videla. Ne znam šta ću da radim kada stignem tamo. Adam Koks još nije saznao tužnu vest.

Grejs je mnogo patila i hrabro je podnosila muke, ali sada je u miru i s Bogom. Znam da ćemo je jednog dana ponovo videti, i to mi je velika uteha.

Voli vas vaša kći i sestra

Onor Brajt

Pokrivač

ZA ONOR JE JOŠ BILO IZNENAĐUJUĆE ŠTO mora da se oslanja na neznance da joj pruže krov nad glavom, nahrane je, vode je od mesta do mesta, čak i da sahranjuju njene mrtve. Nije mnogo putovala u Engleskoj; osim kratkih odlazaka u obližnja sela, bila je samo u Ekseteru na Godišnjem skupu Prijatelja i jednom u Bristolu, kad je njen otac imao tamo nekog posla. Navikla je da poznaje sve ljude s kojima dolazi u dodir, da ne mora da se predstavlja i ništa da objašnjava. Nije bila razgovorljiva, više je volela da ćuti jer joj je to pružalo priliku da opaža i da razmišlja. Grejs je bila živahna i pričljiva, i često je govorila u ime svoje sestre da ona ne bi morala. Sada je, ostavši bez Grejs, Onor morala da govori više – da neprestano opisuje svoj položaj raznim

neznancima koji su se starali o njoj otkako ih je kočijaš ostavio pred hotelom u Hadsonu.

Kada je Grejs sahranjena, Onor nije znala treba li da obavesti Adama Koksa o sestrijoj smrti, da ga čeka ili da nekako sama stigne u Fejtvel. No otkrila je da su Amerikanci praktičan, snalažljiv svet i da joj je gostioničar već našao prevoz. Postariji čovek po imenu Tomas bio je u Hadsonu, ali živeo je blizu Velingtona, grada deset kilometara južno od Fejtvela. Ponudio je Onor da je poveze kad krene kući. U Velingtonu Onor može naći nekoga da je odveze do Adama Koksa, ili da mu javi da dođe po nju. „Ali moramo da pođemo rano“, rekao joj je Tomas. „Želim da stignem kući za jedan dan.“

Krenuli su za Velington još po mraku, a Onor je smestila svoj sanduk iza njih u kola. Bio je težak od Grejsine odeće jer je Onor, da ne bi suviše opteretila Tomaso-va kola, ostavila sestrin sanduk u hotelu. Morala je da ostavi i pokrivač koji je napravila za sestrijo venčanje – bela podloga s našivenom prefinjenom ružom u sredini okruženom zamršenom geometrijskom bordurom i dvostrukim rombovima. Onor je sve do poslednjeg boda uradila sama i bila je zadovoljna pokrivačem. Ali gostioničar je tražio da spavaju na svojoj posteljini, a lekar joj je kasnije kazao da pokrivač i Grejsina odeća moraju da se spale kako se groznica ne bi proširila.

Pre nego što je pripremila odeću za spaljivanje, Onor je izvela mali čin prkosa: uzela je makaze i isekla komad tkanine s Grejsine kestenjastosmeđe haljine. Jednog dana

taj komad upotrebiće kao deo nekog pokrivača. Ako je zaražen groznicom i ubije je, onda je to Božja volja.

Iako nije plakala kad joj je sestra preminula – Grejs je na kraju bila u takvom stanju da je Onor molila Boga da je poštedi daljih muka – kada je predala odeću i pokrivač, zavukla se u sobu i ridala.

Tomas je bio ćutljiv koliko i Onor; nije postavljao nikakva pitanja i Onor je, prvi put otkako je stigla u Ameriku, mogla da sedi i gleda naokolo a da joj drugi putnici ili briga za sestru ne ometaju pažnju. Iako su krenuli po mraku, sunce je uskoro izašlo iza njih i prelilo okolnu šumu mekom svetlošću. Cvrkut ptica se pojačavao do grozničavog brbljanja, a zvuci su joj uglavnom bili nepoznati. Zapanjilo ju je i šareno perje, naročito jedne skerletne ptice crne glave i jedne plave s crnim i belim prugama na krilima, čija je glasna dreka rasterivala manje, neuglednije ptice. Želela je da pita koje su to ptice, ali nije htela da uznemirava Tomasa. On je sedeo tako nepomično, gotovo kao da spava, ali je na svakih kilometar-dva udarao nogom i protresao uzde kao da podseća ugojenu sivu kobilu koja je vukla kola da je i dalje tu. Kobila nije bila brza, ali je vukla uporno.

Vozili su se putem užim od svih kojima je Onor prošla kočijama kroz Nju Džersi i Pensilvaniju. Tamo su njena sestra i ona putovale starim utvrđenim putanjama, putevi su bili široki i pored njih je bilo kuća i gradića, kao i gostionica u kojima se mogu promeniti konji, može se jesti i spavati. Ovaj put bio je obična

izbrazdana staza utabana u osušenom blatu kroz gustu šumu. Bilo je vrlo malo kuća, čistina ili ičega drugog što nisu stabla. Posle nekoliko kilometara vožnje kroz istu šumu, ne videvši ni traga od ljudi u blizini, Onor se zapitala zašto taj put uopšte postoji. Putevi kod kuće uglavnom su imali jasan cilj. Ovde je cilj bio mnogo dalji i daleko manje očigledan.

Ali ne sme porediti Ohajo i Dorset. To joj neće pomoći.

Povremeno bi prošli pored poneke drvene kuće kraj puta, i Onor je hvatala sebe kako ispušta dah, a onda udiše i zadržava vazduh dok se šuma ponovo zatvara oko njih. Same te kuće nisu bile ništa naročito: jedva nešto bolje od brvnara okruženih panjevima. Ponekad je pred kućom dečak cepao drva, ili je žena kačila pokrivač da se proветри, ili je devojka zalivala baštu. Zurili su u Tomasa i Onor i nisu odgovarali na Tomasov pozdrav podignutom rukom. Njemu to kao da nije smetalo.

Posle sat vremena spustili su se u plitku dolinu i prešli reku preko mosta. „Kajoga“, promrmljao je Tomas. „Indijansko ime.“ Ali Onor ga nije slušala, niti je gledala u reku. Zurila je pravo gore, jer je ravni drveni most po kom su se vozili imao krov. Tomas je sigurno opazio njeno čuđenje. „Pokriveni most“, rekao je. „Nikad to nisi videla?“

Onor odmahnu glavom.

„Štiti od snega i čuva most da se ne zaledi.“

Mostovi preko potoka i reka iz njenog detinjstva bili su kameni i lučni. Onor nije ni pomislila da će u Americi čak i mostovi biti drugačiji.

Posle dva-tri sata stali su da daju kobili vodu i zob i pojedu hladnu kukuruznu kašu, omiljeni doručak u Ohaju. Tomas je posle doručka otišao u šumu. Dok ga je čekala, Onor je stajala pored kola i posmatrala stabla s druge strane staze. Nije ih prepoznala. Čak su i hrastovi i kestenovi izgledali drugačije, list hrasta bio je šiljat i manje izuvijan, a kestenov nije bio lepezast. Šumsko žbunje bilo je nepoznato, gusto i jednostavno, stvoreno da spreči prolaz.

Tomas se vratio i mahnuo glavom prema šumi. „Treba da se olakšaš.“

Onor je zaustila da se usprotivi, ali po njegovom držanju zaključila je da mora da ga poslušaa kao što bi poslušala svog dedu. Osim toga, nije mogla da prizna da se plaši šuma Ohaja. Moraće na njih da se navikne pre ili kasnije.

Sišla je sa staze i zašla među drveće, oprezno gazeći po opalom lišću, kamenju obraslom mahovinom i obo-renim granama. Svuda naokolo vladao je sirov, zemljani miris paprati i truleži. Čulo se i šuškanje, a Onor se trudila da na to ne obraća pažnju, zaključivši da to sigurno šuščaju miševi, sive veverice ili oni mali smeđi glodari čupavih repova s crnim i belim prugama po leđima koje ovde takođe nazivaju vevericama. Čula je i da u šumama obitavaju vukovi, panteri, dikobrazi, tvorovi, oposumi, rakuni i druge životinje kojih nema u Engleskoj. Većinu tih stvorenja ne bi ni prepoznala kad bi ih videla – i zbog toga su joj delovala još strašnije. Po svemu sudeći, u šumama je bilo i dosta zmija. Onor se nadala

da ovog jutra nema nijedne u ovom deliću šume. Kad je odmakla desetak metara od staze, duboko je udahnula i naterala sebe da se postavi tako da gleda u kola, leđima okrenuta prema bezbrojnim stablima iza kojih se možda kriju životinje. Našavši mesto skriveno od Tomasovog pogleda, podigla je suknje i čučnula.

Osim šuštanja vetra u krošnjama i cvrkutanja ptica, bilo je tiho. Onor je čula Tomasa kako otvara poklopac sedišta na kom je sedeo, ispod kog je verovatno tovarni prostor. Čula ga je i kako nešto tiho govori, verovatno kobili, kako je hrabri kao što je i njoj samoj bilo potrebno uveravanje da vukovi i panteri ne vrebaju u blizini. Kobila je odgovorila tihim njištanjem.

Onor je ustala i rastresla suknje. Nije mogla da se olakša; bila je suviše napeta ovako na otvorenom. Pogledala je oko sebe. Daleko sam od kuće koliko je to moguće, pomislila je, i sama sam. Stresla se i potrčala ka bezbednosti kola.

Kad se popela na svoje sedište, Tomas je dva puta trupnuo nogom i krenuli su dalje. Doručak ga je izgleda razbudio. Iako nije govorio, pevušio je neku melodiju koju Onor nije prepoznala, verovatno nekakvu himnu. Posle nekog vremena njegovo pevušenje, zveketanje uzdi, vetar, ptičji poj, kao i staza, koja se kao strela pružala pred njima, i lelujanje grana drveća uz put, umirili su Onor. Nije zaspala, ali je skliznula u meditativno stanje kakvo je dobro upoznala na Skupovima. Osećala se kao da je na dvočlanom Skupu s Tomasom – mada Prijatelji obično ne pevuše na Skupovima. Onor je sklopila oči i

pustila telo da se njiše prirodno u ritmu pokreta kola. Najzad sigurna i udobno smeštena, potonula je u sebe da sačeka Unutrašnju svetlost.

Prijateljima tokom Molitvenog skupa lako odluta pažnja. Onor bi se ponekad po glavi rojile misli o grču u nozi, setila bi se da je zaboravila da obavi nešto što ju je majka zamolila ili bi opazila mrlju na beloju kapi žene do sebe. Potrebna je disciplina da se um ukroti. Onor je često nalazila nekakav spokoj, ali istinska dubina Unutrašnje svetlosti, ono osećanje da je Bog s njom, dosegala je daleko teže. Nije očekivala da će je naći usred šuma Ohaja sa starcem koji pevuši pored nje.

Onor je sada, sedeći na kolima koja je nose na zapad, predosetila prisustvo, činilo joj se da nije sama. Naravno, s njom je bio Tomas, ali to nije bilo sve; vazduh oko nje gotovo je brujao, osećala je da je neko prati na putovanju kroz dubine Ohaja. Onor to nikada nije osetila ovako opipljivo, i prvi put otkako odlazi na Skupove osetila je potrebu da govori.

Otvorila je usta, a onda je čula. Odnekud daleko iza njih čula je nekakvo grebuckanje. Posle trenutak-dva izdvojilo se u ritam topota kopita.

„Neko dolazi“, rekla je Onor; bilo je to prvo što je rekla Tomasu od jutros. A nije to nameravala da kaže.

Tomas je okrenuo glavu i osluškiavao, bezizraznih očiju, dok i on nije čuo taj zvuk. Onda mu je pogled očvrsnuo, u njemu se pokazalo nešto što Onor nije

umela da protumači. Gledao ju je kao da želi ćutke nešto da potvrdi, samo nije znala šta.

Otrgnula je pogled od njegovog i pogledala preko ramena. Na stazi se pojavila tačkica.

Tomas je trupnuo nogom tri puta. „Pričaj mi o svojoj sestri“, rekao je.

„Molim?“

„Pričaj mi o svojoj sestri – o toj što je umrla. Kako se zvala?“

Onor se namrštila. Nije želela da govori o Grejs sada kad se neko pojavio i u vazduhu se osećala napetost. Ali Tomas je do sada ništa nije pitao, pa se povinovala. „Zvala se Grejs. Bila je dve godine starija od mene.“

„Trebalo je da se uda za nekoga iz Fejtvela?“

Zvuk je sada bio jasniji; galop jednog konja s debelim potkovicama čiji je topot osoben. Bilo joj je teško da ostane usredsređena. „On... on je Englez. Zove se Adam Koks. Iz našeg je sela. Preselio se u Ohajo da pomogne bratu u vođenju radnje u Oberlinu.“

„Kakve radnje?“

„Radnje za tkaninu i odeću.“

Tomas ju je zbunjeno pogledao, a Onor se setila Adamovog pisma. „Tekstilna radnja.“

Tomas se razvedrio. „*Koksov tekstil?* Znam tu radnju. U Glavnoj ulici, južno od koledža. Jedan vlasnik je bolestan.“ Ponovo je tripot udario nogom.

Onor se opet osvrnula preko ramena. Jahač se sada video; muškarac na riđanu.

„Zašto si pošla sa sestrom?“

„Ovaj...“ Onor nije mogla da odgovori. Nije želela tuđincu da priča o Semjuelu.

„Šta ćeš da radiš sada bez nje?“

„Ja... ne znam.“ Tomasova pitanja bila su neposredna i prodorna, a ovo poslednje ubolo ju je kao čioda čir. Čir je pukao i Onor se rasplakala.

Tomas je klimnuo glavom. „Izvini“, prošaputao je. „Možda će nam te suze biti potrebne.“

Onda ih je jahač sustigao. Usporio je uz kola, a Tomas je zaustavio sivu kobilu. Pastuv je zanjštao na nju, ali ona je ravnodušno stajala ne pokazujući zanimanje za novog druga.

Onor je obrisala suze i krajičkom oka letimično odmerila jahača, a onda je sklopila ruke u krilu i zagledala se u njih. Iako je sedeo na konju jasno se videlo da je visok, a koža mu je bila uštavljena od brojnih sati provedenih napolju. Svetlosmeđe oči odudarale su mu od četvrtastog, vetrom išibanog lica. Bio bi privlačan da je u izrazu imao makar trunku topline, ali oči su mu bile tako prazne da se Onor stresla. Odjednom je shvatila da su sami na ovom putu, i da Tomas svakako ne nosi pištolj, za razliku od jahača, kome se oružje jasno ocrtavalo na boku.

Ako je Tomas razmišljao slično njoj, nije to pokazao. „Dobar dan, Donovane“, rekao je pridošlici.

Jahač se nasmešio, ali lice mu se nije izmenilo. „Stari Tomas i kvekerka, je li?“ Pružio je ruku i cimnuo obod njene kape. Kad je trgnula glavom nasmejao se. „Samo

proveravam. Kažite slobodno ostalim kvekerima da se ne muče oblačeći crnje u kvekersku odeću. Kod mene to ne prolazi. To je prastara varka.“

Skinuo je otrcani šešir i klimnuo glavom Onor, koja je zapanjeno piljila u njega jer uopšte nije razumela o čemu govori.

„Ne moraš da skidaš šešir pred kvekerima“, rekao je Tomas. „Oni u to ne veruju.“

Jahač je frknuo. „Neću da menjam ponašanje samo zato što kvekerska cura misli drugačije. Ne smeta vam što sam skinuo šešir, zar ne, gospođice?“

Onor pognu glavu.

„Vidiš? Ne smeta joj.“ Počešao se. Bela košulja bez okovratnika ispod smeđeg prsluka bila mu je umrljana znojem.

„Možemo li nekako da ti pomognemo?“, upita ga Tomas. „Ako ne, moramo da krenemo – dug je put pred nama.“

„Žurite, je li? Kuda ste se zaputili?“

„Vodim ovu devojku u Velington“, reče Tomas. „Došla je u Ohajo iz Engleske, ali sestra joj je u Hadsonu umrla od žute groznice. Vidiš po njenim suzama da je u žalosti.“

„Vi ste iz Engleske?“, upita jahač.

Onor klimnu glavom.

„Kažite onda nešto. Sviđa mi se engleski naglasak.“

Onor je oklevala, a jahač je nastavio: „Hajde, kaži nešto. Šta je, suviše si gordi da govoriš sa mnom? Kaži: 'Dobar dan, Donovan.'“

Onor nije htela da ćutanjem pretvori njegovu upornost u gnev; pogledala ga je u oči i rekla: „Zdravi da ste, gospodine Donovane.“

Donovan frknu. „*Zdrav da sam?* Jesam, zdrav sam, hvala lepo. Niko me godinama nije nazvao gospodinom. Vi kvekeri ste mnogo smešni. Kako se zoveš, devojko?“

„Onor Brajt.“

„Jesi li takva kako ti ime kaže?“*

„Budi ljubazniji prema devojci koja je upravo sahranila sestru u tuđoj zemlji“, umeša se Tomas.

„Šta je u ovome?“, upita Donovan odjednom drugačijim tonom pokazujući njen sanduk na kolima.

„Stvari gospođice Brajt.“

„Moraću da pogledam unutra. U taj sanduk lako može da se sakrije crnja.“

Tomas se namršti. „Nije u redu da muškarac gleda u damin sanduk. Gospođica Brajt reći će ti sama šta je unutra. Zar ne znaš da kvekeri ne lažu?“

Donovan je pogleda sa iščekivanjem. Onor odmahnu glavom, potpuno zbunjena. Uznemirila se kad joj je Donovan cimnuo kapu i s mukom je pratila razgovor.

Onda je, brže nego što je mogla i da zamisli, jahač skočio s konja na kola. Onor se od straha zgrčila utroba jer je Donovan bio mnogo krupniji, brži i snažniji od nje i Tomasa. Kad je otkrio da je sanduk zaključan, taj

* Onor (*Honor*) znači čast, a Brajt (*Bright*) znači lepo, sjajno, pametno. (Prim. prev.)

strah nagnao ju je da mu dâ ključ koji je tokom čitavog putovanja nosila na uskoj zelenoj vrpici oko vrata.

Donovan je otvorio sanduk i podigao pokrivač koji je Onor donela u Ameriku. Očekivala je da će ga spustiti sa strane, ali on ga je raširio i prostro po dnu kola. „Šta je ovo?“, upitao je pažljivo gledajući. „Nisam nikad video slova na pokrivaču.“

„To je potpisani pokrivač“, objasnila mu je Onor. „Prijatelji i porodica naprave kvadrata i potpišu ih. Dobila sam ga na poklon pred put u Ameriku. U znak oprostaja.“

Svaki kvadrat bio je napravljen od smeđih, zelenih i bež trouglova i manjih kvadrata, i svako je potpisao komad bele tkanine u sredini svog kvadrata. Porodica i prijatelji počeli su taj pokrivač za Grejs, ali kad je Onor u poslednjem trenutku odlučila da takođe krene za Ameriku, razmestili su imena tako da se njeno našlo u sredini, imena srodnika u kvadratima okolo, a prijatelja oko njihovih. Pokrivač je bio jednostavan, sa šarom rombova, i ne posebno lep, jer nisu svi tvorci bili jednako vešti, a sama Onor načinila bi ga drugačije. Ipak, nikada ne bi mogla da ga dâ nekome; dobila ga je kao uspomenu na zajednicu.

Donovan je čučnuo i posmatrao pokrivač tako dugo da se Onor uplašila da je kazala nešto pogrešno. Pogledala je Tomasa krajičkom oka; starac je bio potpuno miran.

„Moja majka je pravila pokrivače“, rekao je Donovan najzad, prelazeći prstima preko kvadrata s imenom: „Rejčel Brajt, tvoja tetka. Ali nisu ovakvi. Njeni u sredini imaju veliku zvezdu od mnogo malih rombova.“

„Ta šara se zove vitlejemska zvezda.“

„Je li?“ Donovan je pogleda; smeđe oči kao da su mu se malo otopile.

„I ja sam pravila pokrivače s takvom šarom“, dodala je misleći na pokrivač koji je ostavila Bidi. „Nije laka, jer je teško uklopiti uglove rombova. Mora da se šije vrlo uredno. Vaša majka sigurno je bila veoma vešta s iglom.“

Donovan klimnu glavom, onda uze pokrivač i gurnu ga nazad u sanduk. Zaključao ga je, pa skočio s kola. „Možete ići.“

Tomas je bez reči cimnuo uzde i siva kobilica je oživila. Minut kasnije Donovan je dojahao do njih. „Ideš u Velington?“

„Ne“, odgovori Onor. „U Fejtvel, pored Oberlina. Tamo živi verenik moje pokojne sestre.“

„Oberlin!“ Donovan pljunu, a zatim obode riđana i odjuri napred. Onor se obradovala jer ne bi podnela da je pošao s njima sve do Velingtona.

Galop njegovog konja čuo se još dugo, sve slabije, dok najzad nije sasvim utihnuo. „Dobro“, reče Tomas tiho. Trupnuo je nogom dvaput i ponovo kvrcnuo uzdama kobilu po leđima. Ali do kraja puta više nije pevušio.

Tek posle mnogo kilometara Onor je shvatila da joj Donovan nije vratio ključ od sanduka.

*Modistkinja Bel Mils
Glavna ulica
Velington, Ohajo
30. maj 1850.*

Poštovani gospodine Kokse,

Kod mene je sestra Vaše verenice, Onor Brajt. Žao mi je, ali Vaša verenica je preminula. Žuta groznica.

Onor mora malo da se odmori, pa Vas molim da dođete po nju u nedelju po podne.

S poštovanjem, Bel Mils